

BELÜGYMINISZTERIUM
Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

Tűzvédelmi Tanácsadó Testület

H-1149 Budapest, Mogoródi út 43. ☒: 1903 Budapest, Pf.: 314
Tel: (06-1)469-4101 Fax: (06-1)469-4102

Szám:

HELYZETÉRTÉKELÉS *a tűzvédelem hazai helyzetéről*

2010. október

Bevezetés

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója 2010. szeptember 2-án **Tűzvédelmi Tanácsadó Testületet hozott létre**, azzal a céllal, hogy segítse a tűzvédelem helyzetének javítását, véleményezze a szakterületet érintő szakmai anyagokat, hogy minél szélesebb körű, szakmailag megalapozott döntések születhessenek. Az alakuló ülésen arra kérte a Testületet, hogy **készítsen egy helyzetértékelést a tűzvédelem hazai viszonyairól** és tegyen javaslatot a rendszer fejlesztésére vonatkozóan. E célból készült a jelen anyag, amely felöleli a tűzvédelem teljes keresztmetszetét, kivéve a tűzvizsgálati területet, amelyre külön tanácsadó testület működik.

1. Jogi szabályozottság

A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény (Ttv.) közel másfél évtizede lépett hatályba. Három alkalommal történt meg jelentősebb mértékű módosítása. Először *a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény (Kat. tv.)* alapján a katasztrófavédelem egységes szervezeti rendszerének kialakítása tette szükségessé az irányítással, szakmai felügyelettel és a tűzoltóság szervezeti rendszerével kapcsolatos, új helyzetnek megfelelő változások rögzítését. A második alkalommal az EU csatlakozás indokolta a hatósági jogosítványok körének átértékelését és a piacfelügyeleti feladatok, jogosítványok törvényi szabályozását. A harmadik esetben a közigazgatási eljárási törvény módosításakor, azzal összhangban a tűzvédelmi hatósági jogköröket újra kellett telepíteni. A tűzvédelem területén egy új törvény is hatályba lépett 2008-ban, amely az önkéntes tűzoltó egyesületek jogállását és működését szabályozta, ám a végrehajtási rendeletek nem születtek meg. Természetesen voltak olyan törvényi változások is, amelyek a tűzvédelemre és a tűzoltóság működésére kihatottak, ezek azonban más ágazati szabályozás körébe tartoztak (pl.: az erdőkről és az erdők védelméről, a közigazgatási eljárásról stb.).

A Ttv. végrehajtását eredetileg 5 kormányrendelet és mintegy 20 miniszteri szintű szabályozás szolgálta. Ezek döntő többsége az időközben történt változásokra (részben a Ttv., részben az egyéb jogi környezet módosulása) figyelemmel csaknem teljes körben meg kellett újítani. Bővült a kormányzati szintű végrehajtási rendelkezések köre és több olyan új miniszteri rendelet is hatályba lépett, amelyek a törvény eredeti végrehajtási rendelkezései között nem szerepeltek.

A jogi környezetről megállapítható, hogy a tűzvédelemre vonatkozó törvényi szintű szabályozások döntő többsége a szakmai működésnek (tűzmegelőzés, tűzoltás, műszaki mentés) megfelelő jogi kereteket ad. Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy a tűzvédelem jogi szabályozása bonyolult. Minden szintű jogszabályból túl sok van, és nagyon gyakran módosulnak. Szabályozatlanságot vagy egyértelműség hiányát látjuk a következő területeken:

- mi a feladata és finanszírozási kötelme a tűzvédelemben az államnak, az önkormányzatoknak és az egyéneknek valamint a veszélyhelyzet előidézőjének,

- települések tűzvédelmi veszélyeztetettsége, ehhez tartozó minimális védelmi szint (erő, eszköz) előírása,
- a tűzoltóságok kiérkezési idejének meghatározása,
- a beavatkozó tűzoltó erők egységes normák szerinti feladat ellátása a közfeladat ellátásban és a létesítmények védelmében,
- a hivatásos önkormányzati, önkéntes és létesítményi tűzoltók szolgálati viszonyai nem azonosak, a feladat viszont ugyanaz.

A hatályos Ket. nem, illetve erőltetve alkalmazható a tűzvédelem területén, amely bizonytalanságot okoz. De az egyéb eljárási szabályok, pl. telepengedélyre-, működési ügyekre-, stb. vonatkozó szabályozás sem életszerű, bár azt a képzetet keltették ezekről, hogy korszerűek és ügyfélbarátok.

A végrehajtási rendeletek szabályozási színvonala és szakmai értéke rendkívül eltérő. Különösen kifogásolható a nehezen áttekinthető, még a tűzvédelmi szakemberek számára is **kezelhetetlen szerkezetű OTSZ szabályozási rendszere**, áttekinthetősége, indokolatlan és feleslegesnek tartott szigorításai, kiadásának elhúzódó folyamata.

A tűzvizsgálatra vonatkozó miniszteri rendelet alkotmányosságát is megkérdőjelezi egyes jogalkalmazók (személyi felelősség megállapítása). Szakmai hiányosságai miatt a képesítési követelményeket és a képzési rendszert szabályozó miniszteri rendeletet kétszer kellett teljes körben megváltoztatni és azóta is igény merült fel a pontosítására.

A tűzvédelmi hatósági tevékenység anyagi és eljárási újrashabályozása joggal formálja meg az igényt az egységes és stabil rendezésre, mert a jelenlegi helyzet nem ad stabil alapokat a tüzmegelőzés területén tapasztalható gondok gyors, radikális és megnyugtató megoldására. A tűzvédelmi hatóság rendelkezésére álló kényszerítő eszközök alkalmazása rendkívül munka- és időigényes, és a végrehajtás kimenetele is kétséges. Mindez abból fakad, hogy a tűzvédelmi hatóság önkormányzati intézményként működik.

Át kell értékelni a létesítményi tűzoltóságokra vonatkozó szabályozást is, mert egyfelől a létesítési követelmények túl széles körben teszik lehetővé az eltérések alkalmazását, amelyeket adott esetben önkényesen alkalmaznak, és alapjai lehetnek a korrupciónak is.

2. A tűzvédelem közbiztonsági és rendvédelmi szerepe, beágyazottsága

A tűzvédelem a közbiztonsági és rendvédelmi rendszernek szerves eleme kell, hogy legyen, amelyet többször bizonyították az elmúlt időszak eseményei során történt beavatkozások. Ár- belvízvédelemben, életmentésben és egyéb bizonyos technikai felszereltséget, felkészültséget igénylő esetekben más gyorsan bevethető szervezet nincs és ezt a státuszt nem is célszerű feladni. Beágyazottságát bizonyítja, hogy a társ rendvédelmi szervek a fenti feladatok megoldására nem is keresnek más szervezetet.

Az azonnali segítségnyújtás elvárás a tűzoltóktól, amelyért az állampolgárok erkölcsi támogatása az elismerés. A közbiztonságot támogató projektek azonban a tűzvédelem számára ritkán kínálnak lehetőséget a fejlesztésre.

A tűzvédelem a közbiztonság fontos eleme, de nem lehet csak az állam által fenntartott intézményrendszeren keresztül a megfelelő biztonságot garantálni. A társadalmi segítők széles körének közreműködése nélkül esély sincs a fenntartható, az ország egész területén azonos esélyeket nyújtó biztonság megteremtésére.

A tűzoltókra az emberek nem úgy tekintenek, mint az állami erőszak monopólium részére. **A tűzoltóság népszerűségét az okozza**, hogy olyan feladatokat is ellát a közbiztonság – rendvédelmi feladatok között, ami szolgáltatás jellegű (méhbefogás, macska a fán, becsukódott emeleti lakásajtó nyitása. A tűzoltóságok feladatkörüket tekintve nem teljesen ágyazódtak be az önkormányzati intézmény rendszerbe. A speciális szakmaiság miatt más gyakorlat szerint hoznak döntéseket az önkormányzati képviselőtestületek a tűzoltóságról, mint pl. az iskoláról vagy az idősek szociális otthonáról.

3. A mentő tűzvédelem technikai és személyi feltételei

A mentő tűzvédelem technikai feltételei az ország nagyságrendjéhez, teherbíró képességéhez, valamint az itt keletkező eseményekhez viszonyítva jók. Figyelní kell azonban arra, hogy a gépjárművek és egyéb felszerelések beszerzésének időszakos dömpingje miatt azok elhasználódása is egyidőben fog bekövetkezni. A mentő tűzvédelem technikai feltételeinek helyzete azonban egy sor problémát hordoz. A tűzoltó technikai eszközök fejlesztése kizárólag a biztosítók vagyonsbiztosításából származó 1,5 %-os tűzvédelmi hozzájárulás összegre épül, az állami költségvetés 1998. évtől tűzvédelmi eszközfejlesztésre nem biztosít forrást.

A jelenlegi pályázati rendszerben több évet kell várni egy-egy eszközre, melynek típusa csak sejtethő. A dologi kiadások nem fedezik a járművek és felszerelések üzemeltetési költségeit sem, nem beszélve az amortizációs cserékről. A gépjárműveknél óriási gondok vannak a szervizeléssel /főleg a magasból mentőknél/, sokszor hónapokig üzemképtelenek és rettenetesen drága a javításuk. A járművek és a felszerelések egységesítése érdekében tett erőfeszítések pedig eddig eredménytelenek maradtak.

Az önkéntes tűzoltók technikai ellátottsága nagyon gyenge. Az önkéntes tűzoltóságok technikai ellátottsága az elmúlt években sokat fejlődött, de még a szükséges amortizációs cseréket sem képes a rendszer időben teljesíteni.

A létesítményi tűzoltóságok vonatkozásában alapvetően a rendszer által biztosított kimenő teljesítmény minősít. A létesítményi tűzoltóságok ma kívül rekednek a katasztrófavédelmi rendszeren. A gyakorlat azt mutatja, hogy csak helyi együttműködések vannak, és a létesítményi tűzoltóságok csak egyes területi katasztrófavédelmi vezetők felismerésének köszönhetően vesznek részt a kárelhárítási

munkákban. Mindez különösen a speciális felkészültséget igénylő veszélyes üzemekkel és anyagokkal kapcsolatos kárelhárítási munkában eredményezhet előrelépést, de a nagy létszám- és eszközigényű feladatellátásokban is előrelépést hozhat. Hiánypótló jelleggel egészítheti ki a lakosságvédelmi területen tevékenykedő tűzoltóságok és katasztrófavédelmi szervek felkészültségét a rendszerben az a különleges ismeret és speciális eszközállomány, amelyeket a főfoglalkozású létesítményi tűzoltóságok elsődleges feladatuk - fenntartóik létesítményeinek – védelmére tartanak készenlétben. Erősíteni szükséges állami szinten azt az elvet, hogy létesítményi tűzoltóságok önállóan lássák el az elsődleges beavatkozásokat.

Az önkéntes tűzoltó egyesületek felszerelése hiányosak, nem megfelelőek, reményük sincs a jelenlegi körülmények között jelentős változásra. Az állami technikai eszköz és gépjárműpályázatokon nem indulhatnak. Súlyos hiba volt a működő URH rendszer leállítása, hiszen a működő ÖTE-k nagy része felszerelte magát rádióval és egymást is ezen keresztül értesítették az események bekövetkeztekor. Az EDR rádiókra már csak annak költsége miatt esélyük sincs.

A személyi feltételek adottak, általában alkalmasak a feladatok végrehajtására. A tűzvédelem személyi feltételei helyileg és országosan is vegyes képet mutatnak. Jelentős hátrányt okoztak az elmúlt évek személycseréi, a szakmai tapasztalat a helyismeret sok területen hiányzik. A központosított képzési rendszer csak részben képes a szükséges képzést biztosítani.

A Hszt. adta lehetőséget kihasználva a „legjobb” korban levő tűzoltók nyugállományba kerültek, így a készenléti szolgálat gerince nagyon meggyengült. Ez több-kevesebb gondot valamennyi tűzoltóságnál jelent, – van, ahol az irányító és a beosztott állomány is új. Ilyen személyi feltételek mellett nagy a veszélye az események felszámolása során bekövetkező szakmai hibáknak. A gondokat növeli, hogy az állományba kerülők nem voltak sorkatonák, többeknek nem volt még munkahelyük, ezért a beilleszkedés és a fegyelem is nehéz számukra.

A köztisztviselői tűzoltók szerepe nem tisztázott, nincs egyértelmű jogi szabályozás a feladatellátásokról. Nincs kidolgozva az önkéntes szerepvállalást ösztönző rendszer, nem biztosított az önkéntes tűzoltók képzése. Az oktatási rendszer nem igazodik az önkéntes tűzoltók terhelhetőségéhez (hétvégi, vagy modul rendszerű képzés, amelyet főállású munka mellett el lehetne végezni).

A tűzoltó utánpótlás, ifjúság nevelés területén nincsenek kidolgozott módszerek, képzési anyagok, a felnőtt segítők számára módszertani ajánlások.

4. A mentő tűzvédelmi rendszer országos lefedettsége, a „fehér foltok” felszámolása

Az elsődleges és alapvető kérdés annak a megválaszolása, hogy az Alkotmány alapján a Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van-e egy meghatározott azonos (mentő) tűzvédelmi szinthez, az levezethető-e élethez és az

emberi méltósághoz, a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogból, a hátrányos megkülönböztetés tilalmából stb.?

Amennyiben igen, vagy e levezetés hiányában is kormányzati cél egy olyan tűzvédelmi szint meghatározása, amely rögzíti azt az időt, amelyen belül rendes körülmények között tűzoltói segítséget kap minden ember, akkor meghatározható egy olyan objektív mutató pl. kiérkezési idő, amely alapján vizsgálható a jelenleg lefedett és lefedetlen területek megoszlása. **A fehér foltok meghatározása korrekten csak azután történhet, ha a maximális kiérkezési időt meghatározták.** Ez jelenleg nincs meg.

Tovább árnyalható a kép, ha vizsgáljuk a segítségre érkező tűzoltó egységtől várható kimeneti teljesítményt. Ha elfogadjuk azt a tényt, hogy nem azonos egy hivatásos, egy önkéntes, és egy egyesületi tűzoltó egység különböző felkészültségéből, gyakorlottságából, jártasságából, függelmi rendszeréből adódó kimeneti teljesítménye, akkor az is belátható, hogy **az azonos időn belül kiérkező különböző tűzoltó egységek nem biztosítanak azonos védelmi szintet.** Így az azonos időn belül, de alacsonyabb szinten álló tűzoltó egység által nyújtott védelmet „szürke” foltnak tekinthetjük.

Az azonos védelem biztosításához a különböző tűzoltó egységek egymáshoz való viszonyát is figyelembe kell venni az adott területen. Az elmúlt időszakban létrehozott köztestületek nem minden esetben nyújtanak szakmailag elfogadható megoldást a problémára. Szakmai tudásuk szinten tartása és fejlesztése, munkájuk szakmai irányítása jelenleg nem megfelelő. Segítségnyújtásra nem vehetők igénybe, önálló kárfelszámolásra korlátozottan alkalmasak.

Az elvárt paramétereket, jogszabályban szükséges rögzíteni. A jogszabályhelyek hatálybalépésének, a gazdasági realitásokat is figyelembe vevő meghatározásával kialakítható egy olyan szakaszosan megvalósuló, a védelmi szintet fokozatosan növelő rendszer, amely előre jól tervezhető.

Az ún. „fehér-foltok” felszámolását célzó 2003-ban indított program eredményeként a nem megfelelően védett területek nagysága jelentősen csökkent. A jelenleg kijelölt 165 (96 HÖT + 69 ÖT) működési területen belül **vannak még települések, melyek földrajzi távolsága miatt 25 percen belül ideális esetben sem érhetők el.** Ezek egy része olyan helyen van, hogy ÖT létrehozása esetén a jelenlegi finanszírozási rendszerben nem lennének fenntarthatók. Más településeken nincs önkéntes tűzoltói és önkormányzati akarat a feladat önkéntes átvállalására. **Erre a helyzetre nincs kidolgozott állami stratégia.**

Az országos lefedettség nem teljes, sok kívánnivalót hagy maga után. Még a jelenlegi elméleti vonulási/elérési idők mellett is a lakosság 50%-a 15 percen kívülre esik. (Az idei ÖTE pályázatokból kiderül, hogy az ÖTE-k csak a saját településüket tekintve több mint 1 millió lakost védenek!)

5. A tűzoltóságok finanszírozása

A hivatásos önkormányzati tűzoltóság a működéséhez szükséges állami támogatása a Ttv. 41. §-ában meghatározottak alapján, 1997. január 1-jétől a feladathoz kötött **normatív finanszírozási rendszerben, a fenntartó önkormányzatokon keresztül történik.** A tűzoltóság normatív finanszírozási rendszere bevált, azonban az eltelt évek alatt a feladatok jelentősen kibővültek, melyek többségéhez támogatás nem párosult. Az országban működő 112 db HÖT 1995. július 1-jén vált ki az állami tűzoltóság köréből, és került át a helyi önkormányzatokhoz, eleve a működés költségvetésének 30 %-os dologi hiányával.

Az évek során keletkezett többletkiadással járó feladatok jogszabályi háttérrel rendelkeznek, végrehajtásuk kötelező a HÖT részére. Mindezek mellett az utóbbi években bekövetkezett rendkívüli időjárás – veszélyhelyzet kihirdetése nélkül – az **alapfeladatokat is oly mértékben megnövelte, hogy azok teljesítése komoly gonddal jár.** Elsősorban ezek pénzügyi támogatásának hiánya okoz gondot.

A **személyi juttatás normatívájával** kapcsolatosan megállapítható, hogy a jelenleg hatályos Hszt. illetményrendszerében a HÖT számára meghatározott illetmények kifizetéséhez szükséges előirányzatokat mindezülig a központi költségvetés 100%-ban biztosította. Kivéve az EU-hoz történő csatlakozás kapcsán a 2004. május 1.-2007. december 31-e közötti időszakra a tűzoltók által teljesített túlszolgálatra eső díjak kifizetéséhez szükséges fedezetet.

A normatív finanszírozásból kimaradt:

- a tűzoltó laktanyák felújítása, e miatt a laktanyák műszaki állapota jelentősen leromlott.
- a tűzoltó járművek, speciális és különleges szerek felújítása, nagyjavítása.

Új feladatként került meghatározásra:

- A tűzoltási, műszaki mentési tevékenységhez kapcsolódó tűzvédelmi technika alkalmazhatóságáról szóló 15/2010. (V. 12.) ÖM rendelet alapján az eszközöket a rendeletben meghatározott időszakonként alkalmassági szempontból felül kell vizsgálni.

A HÖT működésének dologi kiadásait emelik az alábbi kiadások is, **melyeket a támogatás nem finanszíroz:**

- az évenként több alkalommal bekövetkezett energia (fűtési, világítási energiák áremelés, az üzemanyagok (szinte hetenkénti) áremelése,
- a nem fejlesztési körbe tartozó eszközbeszerzések (fűkasza, fűnyíró, pihenőszoba, melegítőkonyha, tanulószoba berendezések beszerzése stb.) finanszírozása nem
- megoldott.

Az önkormányzati támogatás is folyamatosan csökken, ez évben kritikus helyzetbe került, a tűzoltóságok saját bevételeikből e kiadásokat nem képesek finanszírozni. A dologi kiadások aránya évről évre zsugorodik (az 1997. évi 14,5 %-ról – 2009. évre 4,5 %-ra). Egy felmérés szerint az önkormányzatok által a zárszámadási törvényekhez

beküldött adatszolgáltatás szerinti önkormányzati támogatás a HÖT esetében meghaladja az évi 3,2 milliárd forintot.

Az önkéntes tűzoltóságok számának növekedése, feladatellátásuk jelentős bővülése nem járt együtt a működési területek változásában érintett hivatásos önkormányzati tűzoltóságok helyzetének értékelésével, az esetlegesen szükséges szabályozás módosításával. Az éves finanszírozás mértéke a 96 HÖT esetében 35 milliárd forint, míg a 69 ÖT esetében ez az összeg csupán 2 milliárd Ft.

Az önkéntes tűzoltó egyesületek finanszírozására 120 millió Ft-ot terveznek közel 300 egyesület számára.

A létesítményi tűzoltóság fenntartása a gazdálkodók feladata, a létesítmények feltárják azokat az – általában biztonságot is növelő, de a készenlétet semmilyen esetben nem veszélyeztető – lehetőségeket, melyeket a létesítményi tűzoltóságok gazdasági hatékonyságát fokozzák. Így ma a létesítményi tűzoltóságok többek között a tűzvédelmi és biztonságtechnikai berendezések felülvizsgálatában, tűzveszéllyel járó munkavégzések engedélyezésében és biztosításában, elsősegélynyújtó készenlét biztosításában, veszélyes anyagok kezelésében, munka-, tűz- és katasztrófavédelmi oktatásokban, polgári védelmi szervezet működtetésében stb. vesznek részt, **ami nemzetgazdasági szinten jelentős megtakarítást eredményez.**

A Ttv.-ben meghatározott kritériumokon túl **nincs jogi keretek között rendezve a tűzoltóságok költségvetésének tervezési rendje.** Ezt szemléltetik az alábbiak:

- A helyi önkormányzati intézményeként működő HÖT-ök működési kiadásaihoz szükséges előirányzat tervezését a BM 2000. évtől kihelyezte a tűzoltóság fölött szakmai felügyeletet gyakorló Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósághoz (továbbiakban: OKF). Az önkormányzatok költségvetésének tervezési feladatait viszont közvetlenül látja el a Belügyminisztérium és a Gazdaság Minisztérium.
- A tűzoltóságok működéséhez központi forrásból biztosított előirányzatok eltérő fejezetek költségvetésében kerülnek jóváhagyásra és folyósításra. Így:
 - A HÖT normatív kötött felhasználású előirányzatai a költségvetési törvényben a IX. Helyi Önkormányzatok támogatásai fejezetben kerülnek jóváhagyásra, a folyósítás nettófinanszírozási rendszerben, a fenntartó önkormányzatok útján történik.
 - A XI. Belügyminisztérium fejezet fejezeti kezelésű előirányzatai között kerülnek jóváhagyásra az önkéntes tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek támogatásának előirányzatai. A támogatás folyósítása eltérő, az önkéntes tűzoltóság a köztisztviselői létrehozó települési önkormányzat útján, az önkéntes tűzoltó egyesületek pályázati rendszerben részesülnek a központi forrásból biztosított támogatásban.
- A tűzoltóságok között feszültség, ellentét alakult ki a támogatási rendszerben lévő eltérő feltételek következtében létrejött támogatási különbségek és mértékek miatt. Ezek alapvetően:
 - A HÖT támogatásának jelenleg 94-95 %-át az 1996. évi XLIII törvény (továbbiakban: Hszt.) illetményrendszere szerint, a HÖT hivatásos szolgálati viszonyban dolgozó tűzoltói személyi juttatása teszi ki. A

támogatásból fennmaradó 5-6 % a HÖT-ök működési kiadásaira kerül felhasználásra, mely mintegy 50 %-ban biztosítja a működési kiadásokat. A HÖT-ök működési területen élő lakosság száma arányában felosztva, egy lakosra jutó támogatás 4 008.-Ft/fő összeget tesz ki.

- Az önkéntes tűzoltóságok is normatív módon, kételemes normatíván keresztül részesülnek az állami támogatásban. Minden tűzoltóság 10 millió forint alaptámogatásban, továbbá a működési területek veszélyeztetettségi pontszámai arányában kiegészítő támogatásban részesül. Az ÖT-ök működési területen élő lakosság száma arányában felosztva, egy lakosra jutó támogatás 1 650.-Ft/fő összeget tesz ki.
- A tűzoltó egyesületeket alapvetően a települési önkormányzatok tartják fenn. Az állam központi forrásból a tűzoltó egyesületek egy harmadának juttat minimális összeget (50-100 eFt/egyesület) működésükhöz, pályázati úton.

A laktanya felújítások ez évben elkezdődnek a biztosítók tűzvédelmi hozzájárulásából származó bevétel terhére, évenként mintegy 500 millió forint előirányzattal, melyből egy-egy laktanyára 40 millió forintot tervezett a minisztérium. Ebből következik, hogy egy év alatt 12-13 tűzoltó laktanya felújítása valósítható meg. **A rossz műszaki állapotú laktanyák száma ma 55-60-ra tehető.**

A személyi normatíva a HÖT finanszírozás tekintetében követi a változásokat, viszonylagosan nem okoz problémát a HÖT működésében.

6. Az önkéntes tűzoltó egyesületek helyzete

Történelmi tapasztalatok bizonyítják, hogy a tűz elleni védekezés akkor és ott volt eredményes, amikor a helyi közösségek széleskörű összefogásán alapult, és a helyi hatalom teljes súlyával az önkéntes tűzoltók mögött állt. **Jelenleg az ÖTE-k működésének legalapvetőbb feltételeinek biztosítása esetleges,** azon múlik, hogy vannak-e az adott településen elkötelezett, az önkéntes tűzoltó mozgalom hagyományaira támaszkodó személyek, akik vállalják ezt a nehéz feladatot. Az önkormányzatok sok helyen az egyesületeket nem támogatják kellő mértékben, mert nem érzik kötelezettségüknek a lakosság védelmét, jogszabály pedig nem kötelezi őket erre. **A helyi védelem megszervezése nem lehet 10 ember magánügye.** Ráadásul a mostani keretek között az is előfordulhat, hogy egymással konkurálva egyszerre akár több tűzoltó egyesület is működjön egy adott helyen(bár erre egyelőre nincsen példa).

A nyilvántartások szerint az országban 609 egyesület működik, amelyekből 2010-ben 289 adott be pályázatot állami támogatásra. A támogatási pályázaton való indulás egyik meghatározó feltétele volt, hogy az egyesület kössön megállapodást azzal a HÖT-el, illetve ÖT-ével, amelyiknek a működési területén tűzoltói feladatot vállal. A biztosított létszám jelenleg 9876 fő.

Alapos és mindenre kiterjedő helyzetfelmérést kell készíteni amely megmutatja a papíron létező, hagyományörző és a valójában tűzoltásra, műszaki mentésre bevethető egyesületek közötti különbséget is.

Pontosan szabályozni kellene az ÖTE-knek nyújtandó támogatások mértékét is. Többek közt az ÖTE-tagok helyi adó alóli mentességének mértékét, a „tűzoltó barát” (az az önkormányzat, vagy vállalkozás, amely káresethez vonuláskor biztosítja dolgozóinak a távolmaradást) vállalkozások adókedvezményét stb.

Fontos megjegyezni, hogy az önkéntes tűzoltó egyesületek működéséhez évenként biztosított **110-120 millió forintot rendkívül alacsony összegnek** véljük ahhoz képest is, hogy mintegy 10 évvel ezelőtt 300 millió forint volt e tűzoltóságok támogatása. Jelentősen rontja helyzetüket az is, hogy a tűzoltóságokként 50-100 ezer forint összegű támogatáshoz általában az év utolsó negyedévében jutnak hozzá. Az önkormányzatok nehéz helyzete miatt e tűzoltó egyesületek vegetálnak, **és jelentős számban meg is szűntek, vagy beolvadtak a polgárőr egyesületekbe.**

Az önkéntes tűzoltó egyesületek helyzete a legrosszabb a szakmán belül. Már a nevükben is ellentmondás keletkezett a Ttv. kiadását követően, hiszen a helytelenül önkéntes tűzoltóságnak elnevezett köztisztviselők miatt az **ügyészség felszólított a rossz jogszabályi háttér miatt több önkéntes tűzoltó egyesületet a megnevezésük elhagyására.** Ezek az egyesületek döntő többsége több mint száz éve használja így a nevét, így aztán nem igen értették, miért kéri ennek elhagyását.

Korábban nem volt lehetőségük a hivatásos tűzoltóság képzési rendszerében részt venniük. Ez a rendszerváltozást követően változott, de így is gondot okoz számukra a **hivatali munkaidőben folyó szakmai oktatáson részt venni.** A kiesett munkaidőre járó költséget nem tudja sem az egyesület, sem az önkormányzat megfinanszírozni. Így jószerével csak a hétvégi pihenőnapokon tudnak oktatáson részt venni. Ilyenkor viszont a tanintézetek tartanak szabadnapot. A 40 órás alapfokú tűzoltó tanfolyamok hivatali időn túli szervezésével alapképzés szervezése – elsősorban a megyei tűzoltó szövetségek által – némileg enyhít ezen a kérdésen, de az önkéntes egyesületi tűzoltó szakmai vezetők kiképzése nem megoldott.

Az egyesületek nem pályázhatnak a tűzoltó technikai pályázatokon, így elhasznált tűzoltó gépjárművet kapnak külföldről, esetleg itthon, vagy vásárolnak gyakran erőn felül.

7. A megelőző tűzvédelem személyi és tárgyi feltételei

A tűzmegeelőzés személyi feltételei általánosságban biztosított. Napjainkban a hivatásos kollégák képzettsége, szakmai ismerete többségében átlag feletti, bár a fluktuáció miatt nagymértékben romlott.

A tűzmegeelőzési területen dolgozó állomány tagjainak belső motivációja, szakmai elkötelezettsége, az ésszerű követelmények számonkérése fejleszthető, ha a megeelőzési állomány közvetlenül szembesül a tüzesetek, valamint a tűzvédelmi előírások be nem tartásának következményeivel, a megefelelő tűzvédelmi megeoldások, intézkedések „védőképességével”. Fontos eleme a feltételeknek a tűzvédelmi képzési

rendszer felülvizsgálata, fejlesztése. A rövid és hosszú távú feladatok ellátásához fejleszteni, átgondolni szükséges a tűz megelőzés területén foglalkoztatottak létszámát.

A létszám meghatározására nincs semmilyen szabályzó, régi járási területek alapján kerültek a létszámok meghatározásra abban változás nem következett be. A finanszírozási feltételek csak a személyi normatívára terjednek, ki a megelőzés dologi normatívával nem rendelkezik.

A tárgyi feltételek hiányosságai közé tartozik a mindennapi munkához szükséges szabványok kérdése (pl. angol nyelvű szabványok – MSZ EN 15004 3-10. sz. lapjai). A személyi feltételek tekintetében: a gyakorlati tapasztalatok pozitívan befolyásolják a szakmaiságot, ezért a tűzoltóság megelőzési állományát célszerű ösztönözni a mentő tűzvédelemmel összefüggő tapasztalatok szerzésére.

A tárgyi feltételeknél a tűzoltóság költségvetésében nincs külön nevesítve a tűz megelőzési tevékenység dologi kiadása, holott sok gépkocsi-használattal és postaköltséggel jár. A minimum 1 ügyintéző gépjármű sem került bele a tűzoltóságok műszaki állomány táblájába, valamint a működéshez szükséges informatikai, stb. költségek sem jelennek meg.

A tevékenység végzéséhez szükséges jogszabályi környezet kaotikus, ez vonatkozik a szakmai és az eljárási jogszabályokra egyaránt. A konkrét tevékenységgel szembeni részletes elvárások hiányoznak, ami miatt (országosan) egységes eljárás egyelőre nem létezik, a felelőségek összemosódnak az egyértelmű elhatárolás helyett.

Fontos feltétel, hogy a három szakterület (tűz megelőzés, tűzoltás, műszaki mentés és tűzvizsgálat) csak együtt tudja ellátni a feladatát, csak együtt tud hatékonyan működni.

Az ország különböző területein egy-egy műszakilag, technológiailag azonos épület, technológia, létesítmény vonatkozásában más és más a követelmény, amivel szemben értetlenül állnak a gazdálkodók, és a versenyhelyzet torzulását okozzák. Szükségesnek tartjuk a tűzvédelmi hatósági munka egységes elvek és jogalkalmazás szerinti működését, a szubjektivitás csökkentését.

A megelőzési területen összegyűlt információk nem jutnak el a mentő tűzvédelmi tevékenységet végzőkhöz, a beavatkozó állománynak egy-egy épület tűzvédelmi koncepciójáról nincs információja. A létesítés és a használat szabályainak betartásánál is látunk problémát, hiszen a létesítéskori tűzvédelmi koncepciók nem köszönnek vissza a használat során alkotott tűzriadó tervekben.

Az elmúlt évek szakmailag meg nem alapozott létesítményi tűzoltósági feladatok ellátása alóli felmentéseit felül kell vizsgálni. A szakmailag indokolatlanul felmentett gazdálkodóknál – terheik csökkentése érdekében több éves átmenettel – meg kell teremteni, illetve helyre kell állítani a biztonságos állapotot.

A tűzvédelmi vállalkozó között igen kedvezőtlen tapasztalata van több cégnek az ún. „nem szabványos” beépített oltóberendezések alkalmazásának engedélyezésével, mivel jelenlegi szabályozás szerint az egész országra vonatkozóan csak az OKF

illetékes főosztálya engedélyezteti azt, tehát minden egyes létesítmény esetén 1-2 személy dönt. Meg kellene vizsgálni, hogy az elmúlt 1-2 évben ilyen címen, amely rendszerek kaptak ily módon engedélyt, ugyanis az a tapasztalat, hogy van (vannak) e téren előnyben részesített rendszer(ek). Ugyancsak probléma, hogy sok projekten a beruházó, fővállalkozó „rábeszélése útján” ilyen rendszerekkel váltanak ki „eltérési engedéllyel” egyébként előírt építészeti (passzív), vagy pl. sprinkler rendszereket, pedig ezek felcserélhetősége alapvetően megkérdőjelezhető.

8. A szakmai felügyelet személyi és tárgyi feltételei, viszonya a tűzoltóságokhoz

A szakmai felügyelet fogalma, tartalma ma nem tisztázott. A jogrendszerünk hiányossága, hogy az irányítás, a felügyelet, ez utóbbi esetében pedig a törvényességi és a szakmai jellegű felügyelet elhatárolása nem történt meg. Amennyiben nem egyértelmű és a jogállamiság követelményének megfelelő módon szabályozott a felügyelő és felügyelt szerv közti jogviszony, akkor az működési zavarokat okoz. Ez igaz a hatósági, a szakhatósági és a mentő tűzvédelmi szakterület vonatkozásban egyaránt.

A szakmai felügyelet személyi feltételei nem megfelelőek, az Igazgatóságokon nagyon kevés a tűzoltó szakmai gyakorlattal rendelkező ember. Ez igaz a tűz megelőzési és a tűzoltási-műszaki mentési szakterületre is. Jobbára csak elméleti ismereteik vannak, nem dolgoztak elsőfokon, illetve készenléti szolgálatot sem láttak el. Ezért csak a leírt szabályok betartását tudják ellenőrizni, szakmai tanácsokat nem tudnak adni. **A felügyelet kimerül az ellenőrzésben.** Problémát jelent, hogy gyakran az „utcaról” kell felvenni tűzoltói végzettséggel rendelkezőt, mivel az önkormányzati tűzoltóságnál hivatásos állományban lévők azonos beosztás esetén is magasabb illetménnyel rendelkeznek, így nem vonzó a szakmai felügyelethez tartozás.

A felügyelet és a tűzoltóságok közti viszonyt alapjában a két első számú vezető viszonya határozza meg. Ha ők együtt tudnak dolgozni, akkor a beosztottaikat is rá tudják bízni. Ott, ahol problémák vannak, azok a rossz személyes viszonyból és a szakmai tudás „erővel” történő pótlása okozza a gondokat. **A szakmai felügyelet gyakorlata országosan nem egységes,** időnként keveredik a felügyelet és az irányítás. A létesítményi tűzoltóságok helyzetét tovább bonyolítja, hogy az illetékes HÖT és az MKI kompetenciája időnként keveredik.

Általános probléma, hogy a különböző intézkedések, iránymutatások, tájékoztatók, tanulmányok, nem jutnak el a létesítményi tűzoltóságokra, nem kapnak meghívást parancsnoki értekezletekre, továbbképzésekre, szakmai rendezvényekre. Helyenként zavart okoz, hogy a létesítményi tűzoltóságok szakmai felügyeletét a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok látják el, míg a tűzoltó szervezetet fenntartó létesítményben a tűzvédelmi hatósági jogkörben a hivatásos önkormányzati tűzoltóság jár el. Így a létesítményi tűzoltóság vonatkozásában a HÖT és a szakmai felügyelet is - akár eltérő - követelményeket támaszthat.

9. Az önkormányzatok és a tűzoltóságok viszonya

A hatékony működéshez új, átfogó önkormányzati finanszírozási rendszer kidolgozása szükséges. A tűzoltóság vonatkozásában a működés, a beruházás és a fejlesztés megvalósítása teljes önkormányzatiság alatt, az önkormányzatok gazdasági helyzetének helyreállítását követően kerülhet sor, mert a jelenlegi gazdasági körülmények között működő önkormányzatok nem képesek teljes egészében átvállalni az állam szerepét. Ahhoz, hogy a tűzoltóság teljes önkormányzati fenntartásúvá váljon, először úgy, mint az önkormányzatokat, gazdaságilag működőképesé kell tenni. Az állami helytállás több milliárd forintot igényelne, amelyet a biztosítóktól befolyó tűzvédelmi hozzájárulás csak részben képes biztosítani, több év viszonylatában is. Az állami helytállás a jelenlegi költségvetési helyzetben nem, vagy csak kis mértékben várható el.

A tűzoltóságok a helyi közösségek aktív részéhez tartoznak. Országosan jellemző, hogy közösségi rendezvények sikeréhez személyes közreműködésükkel hozzájárulnak. Problémát az jelent, hogy az önkormányzati támogatás mértékéről évente születik döntés, így a tervezhetőség, stabilitás nem mindig biztosított.

A jelenlegi jogszabályok szerint 165 önkormányzat (96 HÖT és 69 ÖT székhely településén) kötelező közszolgáltatási feladata a tűzvédelem. A 165 önkormányzaton kívül elsősorban azokon a helyeken, ahol nagy hagyományai vannak az önkéntes tűzoltó mozgalomnak és működik önkéntes tűzoltó egyesület, az önkormányzatok biztosítják az ÖTE működéséhez szükséges forrásokat. Az is előfordul azonban, hogy a tűzoltóság támogatásától az önkormányzat mereven elzárkózik azzal az indokkal, hogy „a tűzvédelem biztosítása az állam feladata.” Megállapítható, hogy az elmúlt időszakban helyenként eltérő módon és mértékben, de komoly erőforrásokat mozgósítottak az önkormányzatok. **Ezek nélkül a források nélkül a tűzvédelem jelenlegi rendszere csak jelentősen több állami forrásból lenne finanszírozható.**

Az önkormányzatok részére a jogszabály a helyi tűzvédelem biztosítását írja elő. Hogyan valósítja meg ezt, arról nincs minden önkormányzatra érvényes meghatározás. Ha akarja, és ez általában érdeke, a helyi tűzoltóság részére nyújt anyagi, erkölcsi támogatást, legyen az hivatásos, önkéntes vagy egyesületi tűzoltó. A tűzoltósággal, tűzoltó egyesülettel nem rendelkező önkormányzat - egy-két kivétellel - egyáltalán nem ad anyagi támogatást. **Soha nem lett volna ilyen mértékű anyagi támogatottsága a hivatásos tűzoltóságoknak, ha nem kerülnek át önkormányzati intézményként.** Az már más kérdés, hogy az éves működési költség kb. 90 %-át a bér jellegű kifizetések teszik ki.

A szakhatósági, hatósági munkában jó, hogy a hivatásos önkormányzati tűzoltóságoknál van a hatósági jogkör, ezt több jegyző is örömmel üdvözölte, amikor visszakerült a tűzoltóságokhoz. De a saját önkormányzati érdekek vélt sérelme esetén a tűzoltóságra, mint önkormányzati intézményre esetenként komoly „nyomás” nehezedik a jogszabályi előírások betartatása során.

Az önkéntes tűzoltóságok is kapnak támogatást a pályázatokhoz, de itt egyre csökken a helyi önkormányzat anyagi hozzájárulása, mondván a működési terület önkormányzatai sem járulnak hozzá (mivel nekik ez nem kötelező) a köztestület működéséhez. Egyes önkormányzatok ugyan betervezik a költségvetésükbe a köztestület támogatását, de úgy, hogy ha év végén nem jönnek ki a pénzükből a köztestületek, akkor adnak számukra pénzt.

Mind a hivatásos, mind a köztestületi tűzoltóságoknál jellemző, hogy **valamilyen szolgáltatást végeznek a helyi önkormányzat részére**, amelyért az önkormányzat fizet a tűzoltóságoknak a munka elvégzéséért. Ez rendben is volna, mert az önkormányzat kevesebbet fizet, mint egy vállalkozónak, a tűzoltóságnak bevétele van, esetleg a gépeket kezelő tűzoltók még gyakorolhatják a felszerelések kezelését.

Az elmúlt 15 évben a hivatásos, illetve önkéntes tűzoltóságokat fenntartó önkormányzatok és a tűzoltóságok viszonya részben fejlődött. A tűzoltóságok életében ez az időszak komoly fejlődést hozott, **a tűzoltóságok kötődnek a településekhez, az önkormányzatok pedig magukénak érzik a tűzoltóságaikat**. Évek óta megoldandó kérdés azonban, hogy a nem székhely szerinti települések miként támogassák a tűzoltóságot.

Az önkormányzatok még nem minden esetben látják át, hogy a tűzoltóságokkal kapcsolatban milyen feladataik lennének. Általában meg vannak elégedve azzal, hogy állami finanszírozású intézmény, melynek csak a fejlesztésével kell időszakonként törődni, és így **a többi intézményhez képest viszonylag kevés odafigyelést igényelnek**.

10. A szakmai szövetségek és a tűzoltóságok, szakmai felügyeletek viszonya

A HÖTOSZ és az OKF közti kapcsolat felemás. Nagyon nehézkes volt eddig az egyeztetés, több javaslatunkra éveken keresztül nem kaptunk érdemi választ. A vezetők megegyeztek a közös munkákban, de a végrehajtás nem volt megfelelő. A szövetségeket sok esetben egymással szembe fordították. A tapasztalatok alapján szükségesnek látszik az OKF és a BM ÖGF közti információáramlás és együttműködés erősítése a HÖT támogatásainak, valamint a pénzügyi tárgyú problémák hatékony rendezésének és megoldásának érdekében.

A LÖTOSZ a szakmai felügyeletet ellátó OKF-el és megyei katasztrófavédelmi igazgatóságokkal korrekt, partneri viszonyt tudott kialakítani az elmúlt években.

A formális együttműködési megállapodás helyett évente konkrét helyzetértékelésből és feladat meghatározásból álló megbeszélésekre került sor az OKF vezetői és a LÖTOSZ tisztségviselői között. Helyi szakmai ügyekben a szövetség segítette a megoldáskeresést. A LÖTOSZ-nak az önkéntes tűzoltóságok 90 %-a tagja, a létesítményi tűzoltóságok közül a legnagyobb, főfoglalkozású tűzoltókkal dolgozó tűzoltóságoknál ugyan ez az arány. Közös munka eredménye a TÜRRE rendszer bevezetése, ezen belül megteremtettük a feltételeit olyan, a szakmai felügyeletnek előírt feladatok ellátására, mint az önkéntes tűzoltók regisztrációja, nyilvántartása,

vagy akár az önkéntes tűzoltó egyesületek megyei szintű riasztása (értesítése). Ezen a feladatok végrehajtása megrekedt.

A TSZVSZ Magyar Tűzvédelmi Szövetség oldaláról a mi megállapításunk, hogy annak ellenére, hogy az OKF-el nincs írásban rögzített együttműködési megállapodásunk (többször volt róla szó, hogy megkötjük ezt, de erre mégsem került sor) a kapcsolat szinte folyamatos, naponta fennáll, jónak mondható. Sok esetben kikérik véleményüket a legkülönbözőbb tűzvédelmet érintő ügyekben, de nem minden esetben kerül felhasználásra e vélemény a rendeletek megalkotásánál, egyes döntéseknél. Az OKF vezetői, szakemberei rendszeresen igen hasznos segítséget adnak a Szövetség konferenciáinak, rendezvényeinek megvalósításában, mindenekelőtt értékes előadások tartásával.

Az országos szakmai szövetségek gyakran nem tudnak közös álláspontra jutni alapvető kérdésekben sem úgy, hogy megyei szinten látszólag rendben mennek a dolgok. Szakmai felügyeletet a tűzoltóságok általában elfogadják. Nem jellemző az objektív szakmai megállapítások kifogásolása, a feltárt hiányosságokat igyekeznek kijavítani. Itt nagyon fontos, hogy a tűzoltóságokat fenntartó önkormányzatokkal korrekt, jó kapcsolata legyen a szakmai felügyeletnek.

A szakmai szövetségek fokozatosan fejlődtek és a lehetőségeikhez képest megfelelő munkakapcsolatra törekedtek mind egymással, mind a szakmai felüggyel. Mindnyájan éreztük azonban, hogy hosszú évtizedek után **újra meg kellene teremteni a magyar tűzoltóságok egységes szakmai szövetségét**, amely a tűzoltó szakma fejlődését szolgálná, és hatékony partnere lehetne a szakmai felügyeletnek.

11. A létesítmények és magánvállalkozások tűzvédelmi helyzete

A létesítmények tűzvédelmi helyzete vegyes képet mutat. A vállalatok egy részénél megfelelő létszámú és képesítésű tűzvédelmi szakember biztosítja, hogy a munkatársak biztonságos körülmények között dolgozzanak, a tulajdonosok kockázata még elfogadható szintű legyen. Másutt a lehető legkisebb ráfordítással, formális intézkedésekkel „biztosítják” a vállalat tűzvédelmét. Utóbbiaknál jellemző a teljesen formális – az OTSZ használati szabályaiból összeollózott – tűzvédelmi szabályzat.

A hazai biztosító társaságok szerződéskötési gyakorlata sem ösztönzi a vállalatokat a hatékony, minimális kockázatot garantáló tűzvédelem fenntartására (a relatíve magas kockázat ellenére igyekeznek a konkurenciánál előnyösebb ajánlatot tenni).

A létesítmények tűzveszélyességi osztályba sorolása nem tükrözi minden esetben a valós veszélyeztetettséget, ugyanakkor ez az alapja a hatósági ellenőrzések rendszerének. A mérsékelt tűzveszélyesként nyilvántartott létesítményekben is egyre több, a tűzvédelem szempontjából nagy kockázatú technológiát használnak.

A nagyobb dolgozói létszámmal működő vállalatok esetében **indokoltnak tartjuk a képesítési követelményekkel együtt a tűzvédelmi szakemberek létszámának**

meghatározását. A többször módosított 5/1993. (XII.26.) MüM rendelet a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról 2. számú melléklete részletesen szabályozza, hogy a vállalatok / a veszélyességük ill. a foglalkoztatott létszám függvényében/ milyen létszámú és szakképesítésű munkavédelmi szakembert kötelesek foglalkoztatni. Ennek analógiájára - a tűzvédelmi törvény felhatalmazása alapján - kormány- vagy miniszeri rendeletben kellene szabályozni a megfelelő végzettségű és létszámú tűzvédelmi szakember foglalkoztatását.

Természetesen a létesítményeket üzemeltető, illetve a magánvállalkozásokat irányító cégeknél és személyeknél fontos elérni azt, hogy **azonosuljanak azzal az elvvel**, hogy ha a hatóságok iránymutatása szerint betartják, illetve betartatják a tűzvédelmi előírásokat, használati szabályokat, akkor az nekik egy megtérülő befektetés. Nem szabad engedni, hogy ne lássák a befektetett (sokszor talán egyszerre megterhelő) összeg jövőbeli hasznosságát. Sajnálatos módon ma Magyarországon ez a létesítmények és magánvállalkozások tekintetében nem mutat magas arányt.

A létesítményi tűzoltóságok száma a rendszerváltozás óta töredékére csökkent, ami csak részben magyarázható a gazdaság átstrukturálódásával. Létesítményi tűzoltóságok szükségességét a magyar tűzvédelem története és nemzetközi példák is igazolják. A mentési feladataikon túl - folyamatos jelenlétükből fakadóan - szerepük a létesítmény tűzbiztonságának minden területén, különösen a tűz megelőzési és a munkavállalók felkészítési feladataiban kiemelkedő.

Felül kell vizsgálni azt a gyakorlatot, hogy lakosságvédelmi közfeladatot ellátó tűzoltóság ellenszolgáltatás fejében vállalkozhat a létesítményi tűzoltósági feladatok ellátására. Ebben az esetben a „vállalkozó” tűzoltóság az alapfeladatának ellátásához szükséges erőforrásokkal, létszámmal, eszközzel, stb. áll készenlétben a létesítmények védelmére is. Egyidejűség esetén katasztrofális védelmi hiányosság következhet be a közfeladat ellátásában, vagy a besorolási szint feletti üzem védelmében.

Az elmúlt évek során a gazdasági szférában a munkavédelmi tevékenység előtérbe került. Míg a beruházások tervezési és kivitelezési szakaszában a tűzvédelmi rendelkezések érvényesítése a jellemző, a működés során már inkább a munkavédelem kerül előtérbe, s nem egy esetben **a tűzvédelem pedig a munkavédelem részeként**. Jellemző példa erre a munkavédelmi kockázatértékelés, amely során a tűzvédelmi viszonyok is értékelésre kerülnek. A létesítmények nagy részénél a munkavédelmis látja el a tűzvédelmi feladatokat is.

Az építési beruházásoknál mind jellemzőbbé vált, hogy nem a későbbi tulajdonos, használó a beruházó. Emiatt is a kivitelezők, s azok alvállalkozói abban érdekeltek, hogy **a legolcsóbb megoldást válasszák a tűzvédelmi eszközökből is, természetesen a minőség rovására.**

12. A tűzvédelmi vállalkozók szerepe és helyzete

A szakmájukat igazán fontosnak tartó és munkájukat alaposan végző tűzvédelmi vállalkozók szerepe nagyon fontos a magyarországi tűzvédelmi rendszerben.

A tűzvédelmi vállalkozók számára is komoly gondot okoz a pénzügyi-gazdasági válság. **Általános tendencia, hogy az intézmények, gazdálkodó szervezetek a lehető legkevesebbet költik a tűzvédelemre.** A beszerzéseknél jórészt csak az ár számít, s ez gyakran a tűzvédelmi vállalkozókat is olyan árversenybe kényszeríti, ami egy idő után már elviselhetetlen.

Tűzvédelmi vállalkozások közül a gyártók oldaláról a többé-kevésbé korlátozás nélkül **beáramló külföldi** (főleg távol-keleti), többnyire gyenge minőségű termékek tönkreteszik a hazai gyártókat, amely azt eredményezte, hogy jó néhány gyártó megszűnt, a még működők termelése is 1-2 kivétellel visszaesett és a jövőjük bizonytalan. Azon kereskedők (részben gyártók), akik a különböző tűzoltóságok részére szeretnének felszereléseket, anyagokat szállítani, azt tapasztalják, hogy a tenderek kiírásánál, lebonyolításánál, értékelésénél **1-1 szállító előnyben van részesítve** és másoknak (még ha minőségük, áruk versenyképes is lenne) nincs esélyük bekerülni a beszállítók közé.

13. Az állampolgárok tűzvédelmi ismeretei és szerepe, a segélyhívások (105, 112) helyzete

Az állampolgárok tűzvédelmi ismeretei általánosságban hiányosnak mondhatók, annak ellenére, hogy folyamatos az általános és középiskolákban a tűzvédelmi oktatás, pedagógusok felkészítése. A munkahelyeken kötelező a munkába lépéskor, majd ismétlődően a tűzvédelmi oktatás. Sok esetben még tűzoltóság hívószámát sem tudják, jobb esetben csak keverik a segélyhívó számokat. **A 112-es segélyhívóval kapcsolatos tapasztalatok igen negatívak.** Ezek a hívások gyakran csak hosszú idő után érnek be a tűzoltóságra, ide-oda kapcsolgatják a fogadó helyeken. A mobil hívások célba érése is sok kívánnivalót hagy maga után. Gyakran előfordul, hogy az ország egyik végéből a másik végén lévő tűzoltóságra fut be a hívás. A tűzoltóságok általában jól kezelik ezeket, a segélyhívások vonatkozásában tűzoltói mulasztásra kevés panasz érkezett.

Az állampolgárok intézményesen nem kapnak tűzvédelmi képzést, csak a munkahelyi kötelező oktatás során, de ez elkésett és hiányos. Erre sem ember, sem pénz nem áll rendelkezésre. **A 105 –s segélyhívó szám beleivódott a köztudatba,** viszont aki már egyszer a 112-vel is próbálkozott, az hamar megtanulta, hogy milyen nehézkes és időigényes a jelzés ezen a számon.

Mindenféleképpen **a működési területre befutó tűzjelzést tudjuk támogatni és nem a centralizált jelzés fogadást.** A helyi tűzoltó híradóügylet, jóval közvetlenebb segítséget tud nyújtani egy adott esetben, és kérdéses, hogy egy esetleges rendkívüli időjárás viszonyok között - ami több HÖT-öt is érintene - hogyan tudna irányítani egy központi helyismeret nélküli szervezet. Ehhez hozzá tartozna a mobil segélykérő

számok területi átirányítása az érintett HÖT ügyeletére ami valójában csak döntés kérdése.

Nincs tudomásunk arról, hogy szervezett keretek között folya lakosságfelkészítés. A téves riasztások, vaklármák magas száma azt jelzi, hogy sokan nincsenek tisztában a valós káreseményektől történő figyelem- és erőelvonás veszélyeivel.

Az állampolgárok tűzvédelmi ismereteit javítani kellene. Az elmúlt időszakban viszonylag kevés gondot fordítottunk a felvilágosításra az ismeretek bővítésére. Erre célszerű igénybe venni a már meglevő médiakapcsolatokat is.

14. Az iskolai tűzvédelmi oktatás helyzete

A nemzeti alaptantervbe - az általános iskolai törzsanyag részeként - 10-15 éve bekerült a tűzvédelmi ismeretek oktatása. **Ezt végre kellene hajtani.** A tűzoltóságok szűkös lehetőségeiket kihasználva önmaguk próbálnak utat találni az óvodások és a különböző szintű iskolák tanulóinak tűzvédelmi felvilágosítására. Maximum a tanév elején van egy oktatás és a tűzriadó tervet gyakorolják. Ebben merül ki a tűzvédelmi képzés.

A szakmunkás képzés során a tűzvédelmi szakvizsgás foglalkozási ágakban nemcsak a szakmunkás bizonyítványt, hanem **a tűzvédelmi szakvizsgát is kimenő feltételként kell kezelni.** Véleményünk szerint ma a 14-18 éves korú fiataloknak elengedhetetlen a középfokú képzés keretében egy általános tűzvédelmi prevenciós, illetve használati szabályokat megismertető tanórákon történő oktatása. Erre azért ebben a korosztályban van a legnagyobb szükség, mert ez a réteg hajlamos önmagát és felelősségvállalásának fontosságát elhanyagolni.

Az ifjúság tűzvédelmi nevelését nem szabad leszűkíteni az iskolai oktatás keretei közé. Ez azokban a rendszerekben működik, ahol a tűzvédelem területén a felnövekvők számára csak az önvédelmi mechanizmusok elsajátítása a cél, mivel a közbiztonsági feladatokba, mint társadalmi segítők nem szeretnénk Őket bevonni.

A pedagógusok felkészítése központilag történik. Nehéz azonban olyan pedagógust találni, aki szakkörszerűen foglalkozna a fiatalokkal. A hivatásos tűzoltóságoknál a megelőzési területre hárul többnyire ez a feladatkör is, hiszen az iskolákkal, mint közintézményekkel ők vannak elsősorban kapcsolatban.

Egyre gyakoribb az éves tantervben is szereplő ún. „Védelmi Nap”, ahol valamennyi rendvédelmi és karitatív szerv részt vesz oktatással, bemutatókkal az iskolákban. Ezt nem csak a városokban, hanem a kis településeken is szervezik.

15. A tűzoltók és tűzvédelmi szakemberek képzése, továbbképzése

Jelen helyzet szerint a tűzvédelmi képzés jogilag szabályozott mind a tűzoltók, mind pedig a civil tűzvédelmi szakemberek képzése terén. A képzés színvonala nagyon eltérő, amelyet a képző szervezet vagy intézmény felkészültsége határoz meg. A KOK végzi a tűzoltók képzését, melynek technikai ellátottsága hiányos, a tanárok elméleti felkészültsége jó, de néhány esetben hiányzik tűzoltó szakmai múltjuk. A képzés ugyan ingyenes, de a ráakadó költségek nagyon megterhelik a tűzoltóságok költségvetését. A technikai és szervező képzés hossza komoly szolgálatszervezési problémákat okoz.

Véleményünk szerint a gazdálkodó szervezeteket segítő tűzvédelmi szakemberek képzettségi szintje javításra szorul, illetve **a tűzvédelmi mérnök végzettség rangja nincs megfelelő helyen.**

Nem biztosított a szakmai követelményekre és egymásra épülő képzési- és továbbképzési rendszer, mely akár távoktatási módszereket is felhasználva biztosítaná a folyamatosságot és ezzel a különböző típusú tűzoltóságok közötti átjárhatóságot.

Indokoltnak tartjuk, hogy **modul rendszerű, egymásra épülő, az elméleti és a gyakorlati ismeretek elsajátítását egyaránt biztosító rendszer** legyen. Mindez átjárhatóságot is biztosítana. Ne a társadalmi segítőket mozdítsuk (nagylétszámban) a képzés felé, hanem a képzés rendszerét vigyük a társadalmi segítők irányába. Gondot jelent, hogy a képzési rendszer nem igazodik a társadalmi jelleghez. A társadalmi segítők, önkéntes tűzoltók nagyszámú képzéséhez a munkaszüneti időszak és helyi képzési rendszer adna megfelelő alapot. Ennek egyik fő mozgatórugója lehetne a távoktatási rendszer kialakítása, országos szintű kiterjesztéssel.

A legtöbb problémát a kevés férőhely jelenti, különösen az állami főiskolát végzettek ún. átképzésében. **A tűzoltó szakképzésre központilag nincs megfelelő kapacitás.** A megyékbe kihelyezett szakképzés általában megfelelően működik, de a köztisztviselőkénél kevésbé megoldható a gyakorlati rész feladatainak végrehajtása. Az oktatók biztosítása más feladatoktól von el szakembereket a katasztrófavédelmi igazgatóságoknál és a hivatásos tűzoltóságoknál.

Az OKJ minősítés valamennyi szakmai szint érintettjeit megnyugtatja és az erre alapuló képesítési követelmények rendszere a korrekciókat követően elfogadhatónak tekinthető. Indokolatlan lenne az attól való visszalépés.

A KOK-on megszerezhető szakmai felsőfokú képzés mellett több hazai felsőoktatási intézményben szerezhető meg egyben az állami és szakmai felsőfokú képesítés. A Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács 2002-ben egy összehasonlító elemzést készített a katasztrófavédelem területére irányuló felsőfokú képzés helyzetéről. Az elemzés azzal a szándékkal készült, hogy az OKF szakmai területeinek vezetőit segítse a különböző egyetemeken, főiskolákon szerzett tudás objektív megítélésében, a felsőfokú szakmai végzettséget igénylő beosztások betöltésének tervezésekor, mivel a különböző képzési formák és elnevezések a „felhasználók” részére szinte áttekinthetetlenek voltak. Az azóta eltelt időben két egyetemen a képzés

megszűnt (SZIE Környezetmérnöki szak katasztrófavédelmi szakirány, Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály MFK, Műszaki szakoktató tűzvédelmi szakirány), ugyan akkor új szakok is indultak így a helyzet az áttekinthetőség tekintetében nem változott.

Jelenleg sem lehet teljesen tisztán látni a következő kérdésekben:

- Hány féle egyetemi szintű és hány féle főiskolai szintű alapképzés áll rendelkezésre.
- Milyen szaktantárgyak és milyen tartalommal szerepelnek az egyes tantervekben.
- Melyik képzés hogyan illeszthető a szakmai igényekhez. Milyen egyéb ismereteket adó tantárgyakat oktatnak és azok hogyan kapcsolódnak a szakmai tárgyakhoz.
- Milyen egyetemi (mester)szintű és második diplomát adó képzések vannak.
- Milyen a képzések hazai és nemzetközi elfogadottsága.

Jelenleg a felsőfokú képzések **alapképzés, mesterképzés és szakmérnökképzés** formájában létezik. Alapképzést a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen (BSc), a Rendőrtiszti Főiskolán (BA) és a SZIE Ybl Miklós Építéstudományi Karon (BSc) lehet szerezni. Mesterképzést (MSc) jelenleg csak a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen lehet szerezni, de alapítás alatt van a SZIE Ybl Miklós Építéstudományi Karon is. Szakmérnök képzést a SZIE Ybl Miklós Építéstudományi Kar biztosít.

A felsőfokú képzést az alábbiak jellemzik:

- Jelenleg 3 felsőoktatási intézményben folyik katasztrófavédelmi (tűzvédelmi) képzés, ebből egy egyetemi szintű (ZMNE, SZIE YMÉK alapítás alatt) a többi alapidipломát (BSc, BA) ad.
- A képzések specifikusan egy-egy szakirányhoz kötődnek.
- Megállapítható, hogy a meglévő képzések szakirányokhoz, specializációhoz kötöttek, önálló tűzvédelmi mérnökképzés (Tűzvédelmi Mérnök BSc, és a rá épülő MSc) - amit a szakma hiányol - ma nincs.
- Ugyancsak érdemes lenne meggondolni a tűzvédelem területére a felsőfokú szakképzés bevezetését (középfok-felsőfok egymásra épülése), a KOK bevonásával

Hangsúlyozni kell, hogy ez a terület alighanem a legfontosabb a jelen, de a jövő szempontjából különösen. A tűzoltó-képzés meglévő formáiban fontos a gyakorlati képzés további erősítése, a korszerű technika használatának készségszintű ismerete és a továbbképzési rendszer sokkal igényesebb, s rendszeres vizsgakötelezettséggel járó erősítése.

A parancsnoki munka színvonalának megtartása, javítása érdekében szükség van a tisztképzés olyan jellegű kiegészítésére, ami az eddiginél sokkal nagyobb mértékben készíti fel őket a tűzoltási és műszaki mentési feladatok eredményes és biztonságos megoldására, továbbá megfelelő továbbképzéssel e készség fenntartására és további fejlesztésére.

Nincs olyan képzési, továbbképzési forma, amely a magasabb parancsnoki állomány szervezett képzését, továbbképzését szolgálná a jelentősebb tűz- és

káresetek-megfelelő szakmai igényességű és szervezett – felszámolása érdekében. Az érintett körbe beleértendő a megyei igazgatóságok és az OKF érintett tisztjei is.

A 27/2009. (X.29.) ÖM (tűzvédelmi szakvizsga) rendelet felülvizsgálata szükséges és a vizsgáztatás szakmai felügyeletét is célszerű erősíteni.

16. A tűzoltók bérezése és az életpálya helyzete

A tűzoltói életpálya jelenleg csak a főfoglalkozású hivatásos tűzoltók esetében értelmezhető. Választ kell találni a jelenleg a köztestületi tűzoltóságoknál foglalkoztatott fizetett tűzoltók (amennyiben nem másodállású hivatásos tűzoltók, mert ők is számosan vannak), illetve a létesítményi tűzoltóságoknál alkalmazott főfoglalkozású tűzoltók helyzetére is. A tűzoltó életpálya modellje egy kiszámítható, követhető, az alapképzéstől a felsőfokú tűzoltó szakmai képzettség megszerzéséig terjedő pályaszakaszz legyen. Ehhez egy olyan illetményrendszer társuljon, amely szorosan igazodik a betöltött beosztáshoz és az ahhoz kapcsolódó állami és tűzoltó szakmai végzettséghez, tükrözze a beosztás ellátása során vállalt és végzett veszélyességet és egészségre ártalmas tényeket.

A tűzoltók bérezése megyénként, parancsnokságonként, ha nem is nagy arányban változó. Annak ellenére, hogy a bértábla országos érvényű, mégis más-más az azonos beosztásúaknál. Ami tűzoltóságnál maradási erőt erősíti a beosztottaknál az, hogy biztos jövedelem mindenkor. A tiszt és a vezetői állomány illetménye elég vonzó lehet a beosztottaknak arra, hogy vállalja továbbtanulással járó nehézségeket. A jelenlegi helyzetben is lehet életpályának tekinteni a tűzoltó hivatást, aki erre az útra lép nem gazdagodhat meg, de biztos megélhetést és a végén állami nyugdíjat érhet el a hivatásos tűzoltó.

Függetleníteni szükséges az egyes életpálya modelleket attól is, hogy az adott tűzoltó a munkáját tisztán hivatásos/főállású, tisztán önkéntes/alkalomszerűen igénybe vehető, vagy vegyes összetételű tűzoltóságnál végzi – a meghatározó az adott tűzoltó státusza. A javasolt egységes kezelés nem feltétlenül kell, hogy azonos jogszabályok alá tartozást is jelentsen, azonban elengedhetetlenül szükséges a tartalmi egységesítés. Álláspontunk szerint a Munka Törvénykönyve alapján dolgozó tűzoltóságok esetében is biztosítani szükséges a szakmai külön elvárásokból, körülményekből fakadó eltérések szabályozottságát.

Bizonyos különbségek természetesen fennmaradhatnak (pl. a rendvédelmi szerv státuszából és az abból fakadó követelményeken alapuló – ami a különbség a hivatásos és főfoglalkozású között), azonban a tűzoltói hivatáson alapuló különbségeket csökkenteni/felszámolni szükséges. **Mindezek hiányában a főfoglalkozású önkéntes és létesítményi tűzoltóknak nem kínál a rendszer jövőképet** (pl. nem reális jövőkép a 65 éves korig vonulós tűzoltói szolgálat), így az érintettek közül kiöli a hivatástudatot, a tűzoltói pálya elhagyására kényszerít.

A **közttestületi tűzoltók** bérezésért látják el a szolgálatot, ami kevesebb bért és juttatást jelent, mint a hivatásos tűzoltóknál. A feladat, a szakmai elvárás pedig megegyezik. Ez is feszültségforrást jelent.

A HÖT teljes hivatásos tűzoltó állományánál negatív hangulatot váltott ki, hogy a módosítás következtében az 1,2 szerez kedvezményes szolgálati időszámítás legfeljebb 2010. december 31-éig alkalmazható.

A személyi juttatások normatívájának 2010. évi csökkentése fokozottan idézte elő a tűzoltók, különösen a készenléti szolgálatot ellátó állomány körében az évek óta húzódó bérfeszültséget. A Hszt. illetményrendszerében jelentős eltérés van az I. és II. besorolási osztály beosztási illetménye között. A II. besorolási osztályba tartozók mintegy hat éve kérik az ollózárását, azaz a II. besorolási osztály beosztási kategóriák értékének emelését.

A jelenlegi szabályozás sajnos nem kedvezett a szakmának, s más rendvédelmi szervekhez hasonlóan a tűzoltóság kötelékéből is **idő előtt nyugállományba vonult a tapasztaltabb tűzoltók túlnyomó többsége**. A beosztott tűzoltói szakma leginkább csak a megfelelő alapokat nyújtó szakképzést követően éveken át tartó tapasztalatszerzéssel sajátítható el. A jelenlegi fizetési rendszer nem ösztönöz a maradásra, célszerű lenne az illetményben a tényleges szolgálati idő függvényében differenciálni.

A széles közvélemény még a tűzoltók módosított **nyugdíjba vonulási feltételeit is túlzottan kedvezményezettnek tartják**, legfeljebb a beavatkozó tűzoltói szolgálati időre eső arányos rész lenne elfogadható.

17. Javaslatok a rendszerre és a jogszabályokra

- A.) A szervezeti és irányítási kérdéseket a várható jelentős általános szabályozási tevékenységre (új alkotmány, államszervezetre, önkormányzatokra, rendvédelmi szervekre stb.) vonatkozó változásokat követően indokolt ismételtén áttekinteni és azokhoz alkalmazkodóan újraértékelni.
- B.) Elismerve, hogy a tűzvédelem, a katasztrófavédelem és a polgári védelem 3 különálló szakterület – annak ellenére, hogy meghatározott körülmények között egymáshoz szorosan kapcsolódó feladatok jellemzik – a tűzvédelem jogi szabályozási rendszerének önálló egészként kell megállnia, és csak a szükséges pontokon csatlakozni a másik két szakterülethez. Eszerint a tűzvédelem 3 fő területét és a tűzvédelem szervezetrendszerét szabályozó joganyagnak egy egységes és önálló törvényen kell alapulnia.
- C.) Tisztázni kell a hivatásos önkormányzati, önkéntes, létesítményi tűzoltóságok helyzetét, egységes rendszerben kell kialakítani a különböző jogi formában meglévő elemeket. Az önkéntes tűzoltó egyesületek szorosabb bevonására van szükség, amelyhez a jogállásukat is hozzá kell igazítani.

- D.) Felül kell vizsgálni és aktualizálni szükséges a létesítményi tűzoltóságokra vonatkozó részletes szabályokról szóló 118/1996. (VII. 24.) Kormányrendeletet.
- E.) A létesítményi tűzoltók munkavédelmi helyzeténél jogszabálmódosítással rendezni kell a kettős irányítást és egyértelműen a szakmai munkavédelmi rendszerbe kell integrálni.
- F.) Vizsgálatra és törvénymódosításra szorul a Ttv. 44. § (1) szakasza, melyben a biztosítók tűzvédelmi hozzájárulásából származó bevétel felhasználásának törvényi előírásai kiterjednek a tűzjelzési és monitoring lakossági riasztó-tájékoztató eszközök (MOLARI) létesítése és működtetésére.
- G.) A tűzoltóságok pályázati rendszerének felülvizsgálata (alapvetően költségvetésből pályáznak közvetlen úton, kell-e pályázni, vagy központi rendszer és meghatározott időszakonként csere) szükséges. A civil szférában legtöbbször anyagi támogatásra pályáznak, ezt a rendszert is alkalmazhatnák a tűzoltóságok technikai pályázatainál.
- H.) A laktanyák működtetésében és a járművek beszerzésében és szervizelésében központi koordináció mellett ésszerűsíteni kell.
- I.) A megelőzésre vonatkozó jogszabályok egyértelműsítése, eljárási cselekményeket végzők továbbképzéseinek összehangolása, kötelezővé tétele, kontroll növelése, a szakág finanszírozásának rendszerbe illesztése, ügyintéző gépjárművek egységesítése, stb.
- J.) Az OTSZ jelentősen át kell dolgozni. A normatívákat szakmai szempontok alapján kell meghatározni, alternatívák jogszabályban való rögzítésével, az eltérések számának, szubjektivitásának minimalizálásával. A feltételek javításának, megváltoztatásának fontos lépése a hatáskörök rendezése.
- K.) A tűzmegelezési hatáskörök újraosztása során először a szubszidiaritás figyelembe vételével az alapelveket célszerű tisztázni, kinek milyen szintű feladatokat kell végrehajtania.
- L.) A 105-t meg kell hagyni, a 112-t pedig „lépcsőmentessé” kell tenni.
- M.) A tűzoltóképzés technikai színvonalát európai szintre kell emelni.
- N.) Olyan önálló, a hivatásos tűzoltókra vonatkozó illetményrendszer megalkotását javasoljuk, amely hosszú távú, az előmenetelben kiszámítható és egzisztenciálisan is biztonságot nyújt. A jelenlegi pótlékok beosztási illetménybe történő beolvasztását javasoljuk, valamint azt, hogy továbbra is maradjon meg a beosztási illetményben ki nem fejezhető pótlékokra való jogosultság, pl. a délutáni-éjszakai, szolgálati időpótlék.

Budapest, 2010. október

**Pesztenlehrer Lajos ny.tű.ezredes
c.egyetemi docens
elnök**